

דף ל"ד

הלכה כרבי שמעון דבריייתא

המשנה הביאה מחלוקת כיצד יש לנהוג בבכור שאחזו דם, ודעת רבי שמעון שיקיז אף על פי שהוא עושה מום. אמר רב יהודה בשם שמואל, הלכה כרבי שמעון. הקשה רב נחמן בר יצחק, מה החידוש בזה, הרי כבר שמענו ששמואל סובר שהלכה שדבר שאינו מתכוין מותר³⁴⁸. שכן אמר רבי חייא בר אשי בשם רב, שהלכה כרבי יהודה שאמר שדבר שאין מתכוין אסור. ורב חנין בר אשי אמר בשם שמואל שהלכה כרבי שמעון שדבר שאין מתכוין מותר. ורב חייא בר אבין שנה את דברי רב ושמואל בלא אמוראים אחרים, רב אמר הלכה כרבי יהודה, ושמואל אמר הלכה כרבי שמעון? אלא אומרת הגמרא, שאמר כן על מה שאמר רבי שמעון בבריייתא, שאם הקיז דם ונהיה לו מום, לא קונסים אלא מתירים לשוחטו כיון שלא עשה כן להטיל בו מום. ורב שישא בנו של רב אידי שנה במפורש, אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי שמעון דבריייתא.

משנה

כהן שצרים אוזן בבכור ופגמו, הרי זה לא ישחוט עולמית, דברי רבי אליעזר. וחכמים אומרים, נולד בו מום אחר ישחוט עליו.

גמרא

הגמרא שואלת, האם רבי אליעזר קונס את הכהן לעולם, הרי שנינו במשנה במסכת נגעים, מי שהיתה לו בהרת ונקצצה מאיליה, טהור. ואם קצצה בכוונה, רבי אליעזר אומר לכשיוולד לו נגע אחר יטהר מן הראשונה³⁴⁹. וחכמים אומרים, אין לו תקנה, אלא עד שהנגע האחרון יפרח בכולו³⁵⁰ וגם אם

348 תוס' שואלים הרי ר"ש מתיר אפי' במקום שא"א שלא יעשה מום שעושה מום במתכוין, כמו שא' לעיל דבקראי פליגי. ובפ' כל המנחות באות מצה (מנחות נז:) מפרש את טעמם מקראי. ולפי' רש"י דלעיל בפרק הלוקח בהמה (דף כה.) בשתי שערות של פרה שעיקרן מאדים וראשן משחיר. ואמר ר' יוסי בן המשולם גוון במספרים ואינו חושש. ופי' בקונט' שנחשב אין מתכוין משום שאין מתכוין לגיזה אלא לתקן את הפרה נחתא. שאין מתכוין משום הטלת מום אלא משום רפואה, ולכן הקשו למה צ' לשמואל לפסוק כר"ש, אפי' אם אסור להטיל מום בבעל מום כאן מותר משום שאינו אלא לרפואה. ותוס' כ' שנ"ל שנח' בב' דברים. תוס'.

349 ואם ירפא מזו טהור מכולם דאיגלאי מילתא שגם הנגע הראשון היה מתרפא כך. רש"י.

350 בכל הספרים כתוב עד שתתמעט בהרתו מכגרים אבל אינו מס' נגעים ליתיה כמו שפ' רש"י. ואומר רבי שאם גורסים אותו פי' שאם קצצה ונעשה בכגרים ומה ששייר נתרפא מקצתו מעצמו שאפי' היה בו מה שנקצצה לא

היה בו הנגע הראשון היה נטהר עכשיו. או עד שהבהרת הראשונה היתה קטנה מגרים קודם שקצצה. אבל אם בשעה שקצצה היה בנגע שיעור נגע, אין לו טהרה עולמית מפני שקונסים אותו לעולם³⁵¹, הרי שרבי אליעזר אינו קונס עולמית? אמרו רבה ורב יוסף, שרבי אליעזר קונס לעולם בממונו אבל לא בגופו. מפני שאם הקנס לא יהיה עולמית, הוא יבוא להטיל בבכור מום מפני שאם יתירוהו לו הוא נשכר ואם לא הוא ימתין שיפול בו מום אחר והוא לא יפסיד בכך. אבל בגופו לא קונסים אותו, מפני שהוא לא יבוא לקצוץ את הבהרת שהרי יתכן שלא יולד לו נגע אחר והוא לא יטהר מהנגע לעולם.

רבא א' שבכ"מ קנסו אותו במה ששעה רבי אליעזר, ולא קשה מחכמים על חכמים? רבא אמר, האם קשה רק מרבי אליעזר על רבי אליעזר, ולא קשה מחכמים על חכמים? אלא מרבי אליעזר על רבי אליעזר לא קשה כמו שאמרו. ומחכמים על חכמים לא קשה, מפני שבכל מקום קנסו אותו במה שעשה. כאן הוא עשה מום בכוונה להתיר את הבכור באותו מום, ולכן קנסו אותו שהבכור אינו נותר באותו המום עד שיוולד לו מום אחר. והקוצץ בהרתו שהתכוון לטהר את עצמו באותה קציצה, חכמים קנסו אותו שלא יטהר לעולם באותה הקציצה, וכמו שהנגע קיים לעולם³⁵².

הספק של ר"פ האם שנו יטהר או יטהר ונפק"מ לחתן הגמרא מביאה את הספק של רב פפא האם שנינו יטהר, מיד כשיוולד בו נגע אחר יטהר מן הראשונה. או ששנינו ויטהר, כשיוולד לו נגע אחר ויטהר ממנו יטהר מן הראשון? והנפקא מינה היא, לחתן שנראה בו נגע, שהנגע האחרון נולד לו בימי החתנות. ושנינו במשנה, חתן שנראה בו נגע נותנין לו שבעה ימים לו ולאצטליתו ולכסותו, וכן ברגל נותנין לו כל ימי הרגל. וכל זמן שהכהן לא יראה את הנגע ולא יטמא אותו אינו טמא. אם שנינו שכשיוולד לו נגע אחר יטהר הוא נטהר מיד מהנגע הראשון, ולנגע

היה בו כגריס. תוס'.

351 בכמה סוגיות מוכח שצורם אוון של בכור הוא קנס. ואפי' לרבא שאמר כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני, מכל מקום כאן הבכור מותר מדאורייתא שהרי יש בו מום, והמצורע טהור שאין בו נגע כלל. תוס'.

352 וכיון שקציצה זו אינה מועלת לטהרו נמצא טמא עולמית שהנגע כמו שנמצא שמי יאמר שאם היה בו היה נרפא. רש"י.

האחרון ממתינים לו את שבעת ימי המשתה. ואם שנינו ויטהר אינו טהור עד שהכהן יראה את הנגע אחרי ימי המשתה ויטמא אותו והנגע האחרון יתרפא. גם אם אינו נטמא מהנגע האחרון עד לאחר ימי המשתה הרי הוא טמא ועומד מהנגע הראשון³⁵³. ונשארה הגמרא בתיקו.

האם קונסים את בנו של הצורם שאל רבי ירמיה את רבי זירא, מה הדין בצורם אוזן בבכור ומת, האם קונסים את בנו אחריו שלא יאכל מאותו בכור עולמית או לא³⁵⁴. אם תמצא לומר במוכר עבדו לעובדי כוכבים ומת שקנסוהו לפדותו עד עשרה בדמיו שקנסו את בנו אחריו, מפני שהוא מפקיע אותו כל יום מן המצוות³⁵⁵. ואם תמצא לומר במי שכוון מלאכתו במועד ומת קודם המועד שלא קנסו בנו אחריו, משום שלא עשה את האיסור. מה הדין במטיל מום בקדשים שעשה איסור. האם חכמים קנסו אותו והוא אינו קיים, או שחכמים קנסו את ממונו, את הבכור והרי ממונו קיים?.

ורבי זירא אמר לו, ששנינו במשנה במסכת שביעית, שדה שהיו מפוזרים בה קוצים תלושים ואספום³⁵⁶, כיון שלא עשה עבודה חשובה בשביעית תזרע למוצאי שביעית. נזדבלה³⁵⁷ על ידי שהביאו לתוכה זבל, או על ידי שהעמידו בה דיר בהמות, לא תזרע למוצאי שביעית. מפני שקונסים את מי שעשה בשביעית עבודה חשובה. ואמר רבי יוסי ברבי חנינא, שנקוט בידנו אם הטיבה ומת בנו זורעה. ומכאן, שחכמים קנסו את מי

353 תוס' שואלים הרי הוא צריך תגלחת וצפרים ואסור בתשמיש המטה כל ימי ספורו. וי"ל כגון שלא היה אלא מצורע מוסגר, או אפילו במוחלט אפ' שכשקצץ טמא מדרבנן מותר לו לעשות תגלחת וצפרים ולמנות ימי ספורו וליטהר מן התורה. ומיהו כפרתו א"א להביא שאינו יכול להכניס ידיו לבהונות כל זמן שהוא טמא מדרבנן. תוס'.

354 בפרק השולח (גיטין מד.) נקטו תחלה את ספק של מוכר עבדו ובמו"ק בפרק מי שהפך (דף יב:) נקטו בכון מלאכתו. ובכ"מ עושה את"ל מהמקומות האחרים. ופושט משדה שנתקוצה. ואומר רבי ששאל על שלשתם בב"א והש"ס קבע כל אחת במקומה כפי מה ששייך. ויש ספרים שכתוב במ"ק (שם) בעא מיניה רבא מר"נ אבל ברוב הספרים גורסים ר' ירמיה מרבי זירא כמו כאן ובגיטין. תוס'.

355 היה אפשר לו' שאפילו תימצא לומר שם לא קנסו כאן קנסו משום שיש איסור דאורייתא. ובגיטין אפשר לו' אם תימצי לומר לא קנסו הכא קנסו משום הפקעת מצות כל יום ויום. ובמו"ק נקט טעם א' בצורם וטעמא אחר במוכר עבדו. והוה ואפשר לומקד בשניהם אם תימצי לומר בצורם ובמוכר שקנסו משום שעשה איסור אבל בכון מלאכתו לא עשה עדיין איסור. תוס'.

356 רש"י פי' נתקוצה שנטל קוצים ממנה שהיו תלושים ומפוזרים בה. והדין עמו שא"א לומר בקוצים שהיו מחוברים שלא תזרע שיש איסור דאורייתא בנטילתם שמייפה את הקרקע. וכן משמע בירושלמי על המשנה תמן אסורים כשנטלו קוציה משמע דמוקי לה בתלושין. תוס'.

357 ובירושלמי מפ' 'נטייבה' איזהו טיוב כל העם פעם אחת חורשין והוא חורש שתי פעמים. תוס'.

שעשה מעשה איסור ולא את בנו³⁵⁸.

אביי אמר, נקוט בידנו שאם טימא טהרות ומת, לא קנסו את בנו אחריו. שכן המטמא טהרות של חברו אינו חייב לשלם מדאורייתא משום ש'היזק שאינו ניכר אין שמו היזק', וממילא אותו חכמים קנסו לשלם אבל לא את בנו.

358 אם טיוב זה אסור מדרבנן קשה איך פשטו כאן את הספק בצורם אוזן בכור דאורייתא. וגם אם הוא דאורייתא קשה בגיטין (דף מד:) שפשטו מכאן בעבד הרי אפ' לומר שחמור משום שמפקיעו ממצות. וי"ל שסר שראוי להחמיר בשביעית יותר מכולם כמו שא' בקידושין כמה קשה אבקה של שביעית. תוס'.